

Nr 59.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; given Stockholms slott den 15 februari 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL.

Sam B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Vid utarrendering av kronoegendom under domänstyrelsens förvaltning skall enligt nu gällande bestämmelser alltid ställas säkerhet för arrendevillkorens fullgörande, om arrendeavgiften uppgår till minst 600 kronor. Därest särskilda skäl föreligga, äger dock Kungl. Maj:t medgiva att vederbörande arrendator befrias från skyldigheten att ställa sådan säkerhet. Understiger arrendeavgiften 600 kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande huruvida säkerhet skall ställas eller ej. I propositionen föreslås att den oförmälda värdegränsen i fråga om fordran på säkerhet skall höjas från 600 till 1 500 kronor.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Härigenom förordnas, att 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §.

1 m o m. Uppgår arrendeavgiften till minst *sexhundra* kronor, skall såsom säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren för en tid av minst fem år, därest arrendet skall fortfara så länge, och högst åtta år vara ställd borgen av två eller flera personer, vilka borga en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren; ägande Kungl. Maj:t likväl, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att såsom säkerhet för arrendevillkorens fullgörande ställa sådan borgen som nu nämnts.

Arrendator, som — — — tre års arrendeavgift.

Minst ett — — — i arrendekontraktet.

2 m o m. Understiger arrendeavgiften *sexhundra* kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande, om säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren skall ställas eller icke.

1 m o m. Uppgår arrendeavgiften till minst *ettusenfemhundra* kronor, skall såsom säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren för en tid av minst fem år, därest arrendet skall fortfara så länge, och högst åtta år vara ställd borgen av två eller flera personer, vilka borga en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren; ägande Kungl. Maj:t likväl, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att såsom säkerhet för arrendevillkorens fullgörande ställa sådan borgen som nu nämnts.

2 m o m. Understiger arrendeavgiften *ettusenfemhundra* kronor, ankommer det på domänstyrelsens avgörande, om säkerhet för fullgörandet av arrendevillkoren skall ställas eller icke.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse av 11 § 1 mom. se 1939:95.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, anmäler fråga om *viss ändring i den s. k. arrendeförordningen* samt anför följande.

I 11 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, vanligen kallad arrendeförordningen, ha meddelats bestämmelser rörande ställandet av säkerhet för arrendevillkorens fullgörande vid utarrendering av egendom som står under domänstyrelsens förvaltning.

Enligt 1 mom. av nämnda paragraf gäller som huvudregel att sådan säkerhet alltid skall vara ställd, om arrendeavgiften uppgår till minst 600 kronor. Därest särskilda skäl föreligga, må dock Kungl. Maj:t medgiva, att arrendator befrias från skyldigheten att ställa sådan säkerhet. I fråga om säkerhetens beskaffenhet föreskrives, att den skall utgöras av borgen, avseende fullgörandet av arrendevillkoren under minst fem år, därest arrendet skall fortfara så länge, och högst åtta år samt ställd av två eller flera personer, vilka borga en för alla och alla för en såsom för egen skuld till dess full betalning skett och vilkas vederhäftighet är styrkt av länsstyrelsen eller domaren. Arrendator som så önskar kan dock begränsa borgenssäkerheten till att avse allenast annat än erläggandet av arrendeavgiften, om han jämte borgensförbindelsen avlämnar obligationer eller andra säkerhetshandlingar, som enligt domänstyrelsens bedömande innefatta fullgod säkerhet för två års arrende. Det finns också möjlighet att helt utbyta borgenssäkerheten mot pant i obligationer eller andra säkerhetshandlingar. Dessa måste dock då ha sådant värde, att de enligt domänstyrelsens bedömande innefatta fullgod säkerhet för tre års arrendeavgift. Minst ett år före utgången av den tid för vilken borgen blivit ställd skall avlämnas ny borgen, som kan godkännas av domänstyrelsen.

Om arrendeavgiften understiger 600 kronor, ankommer det enligt 2 mom. i paragrafen på domänstyrelsens avgörande, huruvida säkerhet skall ställas eller ej.

Enligt paragrafens ursprungliga lydelse kunde under inga omständig-

heter undantag göras från föreskriften i 1 mom. att säkerhet måste ställas, om arrendeavgiften uppgår till minst 600 kronor. Rätten för Kungl. Maj:t att på grund av särskilda skäl dispensera från denna föreskrift infördes genom författningsändring år 1939. Såsom skäl för författningsändringen anfördes i propositionen nr 65 till 1939 års riksdag, att det vid arrenden av s. k. skogsjordbruk och mindre jordbruksegendomar med något mer än 600 kronors arrendeavgift understundom visat sig omöjligt för vederbörande arrendator att anskaffa föreskriven säkerhet. Det kunde följaktligen inträffa fall, då i övrigt skötsamma och lämpliga personer icke kunde godtagas såsom kronoarrendatorer. Även beträffande jordbruksegendomar med högre arrendeavgift än sålunda nämnts kunde det vid något enstaka tillfälle visa sig önskvärt att kunna eftergiva kravet på ställande av säkerhet.

I skrivelse den 21 februari 1951 hemställde *domänstyrelsen*, att Kungl. Maj:t ville med stöd av nyssnämnda dispensrätt medgiva, att arrendator av skogsjordbruk befriades från skyldigheten att ställa säkerhet för arrendevillkorens fullgörande för den händelse arrendeavgiften understeg 1 200 kronor. Jag torde få nämna att ordet »skogsjordbruk» i arrendeförordningen användes som beteckning för sådana å kronoparker eller andra kronoskogar belägna, av domänstyrelsen förvaltade jordbruksegendomar, som prövas erforderliga för skötseln av skogarna.

Som skäl för nämnda hemställan anförde domänstyrelsen, att de av domänverket utarrenderade skogsjordbruken under senare tid i stor utsträckning varit föremål för arrondering av jorden och omfattande byggnadsarbeten samt att till följd därav arrendeavgiften för ett allt större antal skogsjordbruk kommit att höjas upp till eller över 600 kronor. Detta hade i sin tur medfört att vissa arrendatorer, som kanske under en lång följd av år icke behövt skaffa borgen, helt plötsligt ställts inför skyldigheten att lämna sådan. En arrendator som under lång tid skött sitt arrende utan anmärkning ställde sig givetvis undrande inför denna nya förpliktelse. Det hade också inträffat att arrendatorer förklarat sig ämna säga upp sina arrenden hellre än att skaffa borgen.

Styrelsen tillade, att de för skogsjordbruken gällande arrendekontrakten stadgade skyldighet för arrendatorn att utföra arbete åt domänverket visst antal dagar. Denna bestämmelse innebure i sig själv en viss säkerhet för arrendeavgiftens erläggande.

Statskontoret anförde i remissutlåtande den 16 mars 1951, att generell dispens för vissa arrendatorer från skyldigheten att ställa säkerhet icke syntes kunna lämnas, med mindre riksdagen medverkade till ändring av författningen. Med hänsyn till att statskontoret inhämtat, att antalet fall, där aktuellt behov av eftergift förelåg, var jämförelsevis begränsat, fann statskontoret icke tillräcklig anledning vara för handen att överväga en dylik författningsändring.

Sedermera har *domänstyrelsen* i skrivelse den 31 januari 1952 hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen ändring i 11 § arrendeförordningen

av den innebörden, att säkerhet aldrig skall behöva krävas, då fråga är om skogsjordbruk, samt att för övriga fall den i detta hänseende avgörande värdegränsen skall höjas från 600 till 1 500 kronor.

Till motivering av denna hemställan i vad den avser skogsjordbruken har styrelsen — jämte det styrelsen hänvisat till sin tidigare framställning den 21 februari 1951 — särskilt framhållit, att det enligt styrelsens mening vore så angeläget att erhålla lämplig arbetskraft till skogen, att man ej borde riskera att gå miste om den, därför att vederbörande vägrade att underteckna ett arrendekontrakt som föreskrev ställande av borgen. I detta sammanhang har styrelsen upplyst, att vissa bolag frångått kravet på borgen vid utarrendering av jordbruk av motsvarande typ.

Som skäl för den ifrågasatta höjningen av värdegränsen beträffande säkerhet vid utarrendering av kronoegendom i allmänhet har styrelsen åberopat penningvärdets försämring.

Departementschefen. Enligt de bestämmelser om utarrendering av kronojord, som gällde före 1934, var arrendator alltid skyldig att ställa vederbörlig säkerhet för arrendevillkorens fullgörande. När denna regel nämnda år utbyttes mot föreskrift, att ställande av säkerhet skulle vara obligatoriskt endast om arrendeavgiften uppginge till minst 600 kronor, grundades beslutet härom på förslag av 1932 års kronojordsutredning. I dess betänkande rörande ändring av grunderna för utarrendering av kronojord (SOU 1933: 32) uttalades bland annat, att ett upprätthållande i varje fall av fordran på arrendesäkerhet för de s. k. skogsjordbruken ävensom för sådana torp och lägenheter, som enligt betänkandet borde utarrenderas särskilt för sig, med sannolikhet skulle leda till att flertalet av nyssnämnda mindre jordbruk icke skulle kunna upplåtas på självständigt arrende åt de förutvarande innehavarna — ett förhållande som enligt utredningens mening vore mycket att beklaga. Vid övervägande av den gräns, där arrendesäkerhet borde kunna påfordras, hade utredningen bland annat tagit hänsyn till att ett arrende som betingade en avgift av 600 kronor eller därutöver icke lämpligen borde anförtros en person som icke ägde de ekonomiska resurser, att han kunde ställa säkerhet för arrendevillkorens fullgörande.

Under åren närmast efter 1934 torde det ha varit ganska sällsynt, att arrendeavgiften för ett skogsjordbruk, ett torp eller en lägenhet uppgick till så mycket som 600 kronor. Ännu vid tiden för 1939 års författningsändring uttalade domänstyrelsen att de flesta av de fall, där ett eftergivande av kravet på säkerhet vore påkallat, inrymdes inom den därför stadgade 600-kronorsramen. Numera har emellertid läget blivit ett annat. Bland annat på grund av penningvärdets fall har det blivit allt vanligare att arrendeavgiften för jordbruksegendomar av nyss åsyftat slag sättes till 600 kronor eller mera, med påföljd att domänstyrelsen måste uppställa krav på säkerhet för arrendevillkorens fullgörande. Olägenheterna härav minskas väl till en viss grad genom att Kungl. Maj:t har befogenhet att befria från skyldigheten att ställa säkerhet, men ej sällan är denna utväg stängd, eftersom arrendatorn icke

kan åberopa några sådana »särskilda skäl» som utgöra förutsättning för meddelande av dylik befrielse. Det kan därför lätt inträffa, att den hittillsvarande arrendatorn ej kan få behålla arrendet, därför att det visar sig omöjligt för honom att anskaffa föreskriven borgen. För att icke syftet med bestämmelserna om fri prövningsrätt i vissa fall för domänstyrelsen skall helt eller delvis förfelas, torde det följaktligen vara nödvändigt att höja den omförmälda 600-kronorsgränsen för denna prövningsrätt. Jag har intet att erinra mot styrelsens förslag att gränsen nu skall dragas vid 1 500 kronor.

Därest denna ändring genomföres, torde frågan, huruvida säkerhet skall krävas vid utarrendering av skogsjordbruk, i allmänhet komma att falla inom ramen för domänstyrelsens fria prövningsbefogenhet. Det lär endast i jämförelsevis sällsynta fall inträffa, att ett skogsjordbruk betingar en arrendeavgift som uppgår till eller överstiger 1 500 kronor. Med hänsyn härtill torde det ej behöva medföra någon större olägenhet, om för dylika fall som huvudregel gäller att arrendatorn skall vara skyldig att ställa säkerhet. Befrielse från denna skyldighet kommer ju alltid att kunna medgivnas av Kungl. Maj:t, om det påkallas för att man skall kunna erhålla lämplig arbetskraft till skogen eller av andra särskilda skäl. Enligt min mening föreligger därför ej tillräcklig anledning att, såsom domänstyrelsen föreslagit, helt undantaga skogsjordbruken från 1500-kronorsregeln och låta frågan om arrendesäkerhet beträffande alla sådana jordbruk fritt avgöras av styrelsen. Någon författningsändring av denna innebörd anser jag mig följaktligen icke böra förorda.

I enlighet med det anförda har jag låtit inom departementet upprätta förslag till *förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kro-noegendom*. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft så snart som möjligt.

Härefter hemställer föredraganden att det ifrågavarande författningsförslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Regenten bifall och förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Grass.